

Factsheet maatregelen Q-koorts

20 mei 2015 (update van versie d.d. 24 november 2011)

Dit is een update van 'Factsheet maatregelen Q-koorts'. Sinds de vorige publicatie op 24 november 2011 hebben er geen grote veranderingen in regelgeving plaatsgevonden.

In deze factsheet vatten wij de belangrijkste maatregelen voor u samen.

Q-koorts

Q-koorts is een infectieziekte die van dieren kan overgaan op mensen. Tijdens de Q-koorts epidemie zijn in Nederland veel mensen ziek geworden van de Q-koorts-bacterie. Om humane gevallen in de toekomst zo veel mogelijk te voorkomen hebben de Ministeries van Volksgezondheid Welzijn en Sport (VWS) en Economische Zaken maatregelen genomen.

Een kaart, met daarop de bedrijfslocaties van besmette melkgeiten en –schapenbedrijven, staat op de site van de Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA).

Als een bedrijf besmet verklaard wordt, worden lokale bestuurders geïnformeerd en komt er een bord bij het bedrijf te staan.

Maatregelen

Vaccinatie

Vaccinatie tegen Q-koorts is verplicht voor melkgeiten en melkschapen op (opfok-) bedrijven met meer dan vijftig dieren. Deze vaccinatie verplichting geldt ook voor schapen en geiten op locaties met een publieksfunctie, evenementen, tentoonstellingen en keuringen. De kosten van de vaccinatie zijn voor rekening van de veehouder omdat hij de verantwoordelijkheid draagt voor de gezondheid van hun dieren én voor een bedrijfsvoering die zo min mogelijk volksgezondheidsrisico's oplevert.

Het Q-koorts vaccin is in oktober 2010 geregistreerd bij het Europese bureau voor geneesmiddelenregistratie en is bestemd voor toepassing bij geiten en runderen. Het vaccin is ook bij schapen veilig en effectief, daarom heeft de staatssecretaris van Economische Zaken de vrijstelling verlengd voor toepassing bij schapen.

Vaccinatie van dieren tegen Q-koorts voorkomt in principe dat dieren besmet kunnen raken. Bij dieren die besmet zijn, zorgt vaccinatie ervoor dat er minder Q-koortsbacteriën worden uitgescheiden.

Het vaccineren moet elk jaar herhaald worden. Bij melkgeiten en melkschapen moet dat uiterlijk vóór 1 augustus, voor (drachtige) dieren die aangevoerd worden op een locatie met een publieksfunctie, evenementen, tentoonstellingen en keuringen gelden specifieke eisen (deze vindt u verderop in het document).

Bezoekersverbod

Er geldt een bezoekersverbod voor verdachte en besmette bedrijven voor de stallen waar geiten of schapen worden gehouden.

Apart lammeren

Het afzonderen van drachtige dieren is verplicht tijdens het moment van lammeren op locaties met een publieksfunctie, evenementen, tentoonstellingen en keuringen. In de communicatie en in de handhaving wordt extra aandacht besteed aan het belang van een goede hygiëne op kinderboerderijen en andere bedrijven met een dergelijke publieksfunctie.

Mestmaatregelen

Op bedrijven waar meer dan vijftig schapen of geiten worden gehouden ten behoeve van bedrijfsmatige melkproductie mag mest pas worden uitgereden nadat de mest gedurende 30 dagen na verwijdering uit de stal luchtdoorlatend afgedekt is opgeslagen. Rechtstreekse afvoer van (afgedekte) mest naar een erkende composteerinrichting mag alleen als het bedrijf niet besmet of verdacht is.

Bedrijven moeten van hun mestverwerking een administratie bijhouden.

Keurmerk zoönosen

Alle veehouders, hobbyhouders en bedrijven met een publieksfunctie kunnen vrijwillig deelnemen aan het keurmerk zoönose. Dit keurmerk is gericht op het bevorderen van de kennis en het bewustzijn van zoönosen, het nemen van algemene hygiënemaatregelen en specifieke maatregelen om overdracht van zoönosen te voorkomen. Op de website van de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) kunt u meer informatie vinden over het keurmerk zoönosen en staat een formulier waar het kan worden aangevraagd.

<http://www.gddiergezondheid.nl/producten%20en%20diensten/producten/keurmerk-zoonosen>

www.nvwa.nl/onderwerpen/dierziekten/dossier/q-koorts

<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/dieren/dierziekten/q-koorts>

Maatregelen

Melkgeiten- en melkschapenbedrijven met meer dan 50 dieren (niet besmet of verdacht)

Verplichte maatregelen:

- Meldplicht: op grond van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren (GWWD) zijn houders en dierenartsen verplicht verschijnselen van een besmettelijke dierziekte te melden bij de NVWA. Abortus is één van de kenmerken van Q-koorts op een geiten- of schapenbedrijf. Daarom moeten geiten- of schapenhouders abortus melden bij de NVWA. Na melding doet de NVWA onderzoek op het bedrijf. Onderdeel van dit onderzoek is een test op de aanwezigheid van de Q-koortsbacterie.
- Tankmelkmonitoring: tussen 1 december en 1 juli wordt eenmaal per twee weken een monster uit de melktank genomen voor controle op aanwezigheid van de Q-koorts bacterie. Tussen 1 juli en 1 december wordt eenmaal per maand een tankmelkmonster genomen. Op besmette bedrijven en op bedrijven die vanuit geloofsovertuiging niet willen vaccineren (na ontheffing) wordt het gehele jaar door elke twee weken een tankmelkmonster genomen.
De tankmelkmonsters worden door de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) gecontroleerd op de aanwezigheid van de Q-koortsbacterie. Als een monster positief is, wordt het ter bevestiging opgestuurd naar het Centraal Veterinair Instituut (CVI). Het CVI licht de NVWA in wanneer ook daar de uitslag positief is. De NVWA licht de houder in en verklaart daarop het bedrijf verdacht (maatregelen 'verdachte bedrijven' vindt u verderop in dit document). Als een bedrijf verdacht verklaard is, komt de NVWA langs om een nieuw tankmelkmonster (ambtelijk monster) te nemen. Dit wordt wederom onderzocht door het CVI. Als in dit monster de Q-koortsbacterie wordt aangetroffen, krijgt het bedrijf van de NVWA een 'besmettingsbrief' (maatregelen 'besmette bedrijven' vindt u verderop in dit document). Als dit monster niet positief is, wordt de verdachtstatus opgeheven.
- Vaccinatieplicht: alle professionele melkschapen- en melkgeitenhouderijen moeten jaarlijks vóór 1 augustus de dieren (mits op dat moment ouder dan 3 maanden) hebben gevaccineerd tegen Q-koorts. De vaccinatie van ieder dier wordt door de veehouder vastgelegd in het I&R systeem. Tevens moeten veehouders een vaccinatieformulier invullen en deze mede laten ondertekenen door hun dierenarts. Het formulier moet samen met de dierenartsfactuur twee jaar op het bedrijf bewaard worden. Schapen en geiten die voor het eerst gevaccineerd worden, moeten tweemaal worden gevaccineerd met een tussentijd van tenminste 3 weken. Hetzelfde geldt voor dieren die langer dan een jaar niet gevaccineerd zijn. Als de dieren gevaccineerd worden binnen een jaar na de vorige vaccinatie, volstaat één herhalingsvaccinatie. De vaccinatieplicht geldt niet voor dieren die in het eerste levensjaar worden geslacht én in die periode niet ingezet worden voor de fok.
Dieren die op 1 augustus nog niet gevaccineerd kunnen worden omdat ze dan jonger zijn dan drie maanden moeten worden gevaccineerd elk geval drie weken voordat ze een ander dier dekken, gedekt worden, worden geïnsemineerd of worden afgevoerd, of anders uiterlijk vóór 1 augustus van het volgende kalenderjaar.
- Levenslang fokverbod: dieren die een levenslang fokverbod hebben, mogen niet gedekt worden (en moeten zodanig gehouden worden dat bevruchting niet mogelijk is).
- Gescheiden aflammeren bij uitoefenen publieksfunctie: als Q-koortsvrije professionele melkschapen- en melkgeitenhouderijen publiek ontvangen, moeten schapen en geiten tijdens het lammeren afgezonderd worden van bezoekers. Als het bedrijf hiervoor geen ruimte heeft, dan moet het bedrijf ofwel geen publiek toelaten tot de stal waar gelammerd wordt ofwel de drachtige geiten en schapen af laten lammeren op een andere locatie (zonder publieksfunctie). Deze dieren mogen na aflammeren terug naar de locatie waar ze vandaan kwamen. In dat laatste geval dient men rekening te houden met de minimale verblijfsduur op die andere locatie van 21 dagen. Dit is een eis die voortkomt uit de Regeling preventie.
- Mestmaatregelen: mest die verwijderd wordt uit de stal moet 30 dagen luchtdoorlatend (b.v. d.m.v. worteldoek) afgedekt worden opgeslagen op de locatie waar de mest is geproduceerd, tenzij de (afgedekte) mest rechtstreeks vervoerd wordt naar een erkende composteerder. De houder moet een administratie bijhouden van de datum waarop de stal wordt uitgemest, de begin- en einddatum van de compostingsperiode, en de datum van het uitrijden van de mest op het land. In deze administratie worden de hoeveelheden mest vermeld, uitgedrukt in kubieke meters. De administratie moet twee jaar bewaard worden.
- Aanvoerbepalingen: tijdig en volledig gevaccineerde dieren van vrije bedrijven mogen worden aangevoerd. Dieren jonger dan 3 maanden mogen ook ongevaccineerd worden aangevoerd.
- Identificatie en Registratie (I&R): schapen en geiten moeten binnen zes maanden na geboorte worden geïdentificeerd en geregistreerd in het I&R systeem, of zoveel eerder als ze worden afgevoerd. Verder moet per dier worden vastgelegd zijn of het dier is gevaccineerd (binnen zeven dagen na vaccinatie, maar uiterlijk vóór 1 augustus).

Adviezen:

- Hygiëneprotocol: in het Hygiëneprotocol voor melkgeiten- en schapenhouderijen staan naast de verplichte maatregelen ook adviezen om de kans op verspreiding van de Q-koortsbacterie naar

mensen te verkleinen. De adviezen hebben betrekking op de algemene hygiëne, de mestopslag, het vervoeren en uitrijden van mest en de aflammerperiode.

Melkgeiten- en melkschappenbedrijven met meer dan 50 dieren die op basis van het tankmelkonderzoek verdacht zijn verklaard ('verdachte bedrijven')

Verplichte maatregelen:

- Meldplicht: ook als een bedrijf al verdacht is in verband met Q-koorts, moet het voorkomen van abortus gemeld worden aan de NVWA. Abortus kan namelijk ook veroorzaakt worden door andere ziekten zoals *Brucella melitensis* of *Chlamydia*.
- Tankmelkmonitoring: de NVWA verklaart een bedrijf verdacht als uit het onderzoek van de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) én het Centraal Veterinair Instituut (CVI) blijkt dat de Q-koortsbacterie aanwezig is in de tankmelk. De veehouder wordt daarover geïnformeerd. Als een bedrijf verdacht verklaard is, neemt de NVWA een ambtelijk tankmelkmonster. Dit wordt onderzocht door het CVI. Als in dit monster de Q-koortsbacterie weer wordt aangetroffen, wordt het bedrijf door de NVWA officieel besmet verklaard en krijgt het een 'besmettingsbrief'.
- Vaccinatieplicht: alle professionele melkschappen- en melkgeitenhouderijen moeten jaarlijks vóór 1 augustus de dieren (mits op dat moment ouder dan 3 maanden) hebben gevaccineerd tegen Q-koorts. De vaccinatie van ieder dier wordt door de veehouder vastgelegd in het I&R systeem. Tevens moeten veehouders een vaccinatieformulier invullen en deze mede laten ondertekenen door hun dierenarts. Het formulier moet samen met de dierenartsfactuur twee jaar op het bedrijf bewaard worden. Schapen en geiten die voor het eerst gevaccineerd worden, moeten tweemaal worden gevaccineerd met een tussentijd van tenminste 3 weken. Hetzelfde geldt voor dieren die langer dan een jaar niet gevaccineerd zijn. Als de dieren gevaccineerd worden binnen een jaar na de vorige vaccinatie, volstaat één herhalingsvaccinatie. De vaccinatieplicht geldt niet voor dieren die in het eerste levensjaar worden geslacht én in die periode niet ingezet worden voor de fok. Dieren die op 1 augustus nog niet gevaccineerd kunnen worden omdat ze dan jonger zijn dan drie maanden moeten worden gevaccineerd elk geval drie weken voordat ze een ander dier dekken, gedekt worden, worden geïnsemineerd of worden afgevoerd, of anders uiterlijk vóór 1 augustus van het volgende kalenderjaar.
- Levenslang fokverbod: dieren die een levenslang fokverbod hebben, mogen niet worden gedekt (en moeten zodanig gehouden worden dat bevruchting niet mogelijk is).
- Mestmaatregelen: mest die verwijderd wordt uit de stal moet gedurende 30 dagen luchtdoorlatend (b.v. d.m.v. worteldoek) afgedekt worden opgeslagen op de locatie waar de mest is geproduceerd, voordat deze mest mag worden uitgereden of afgevoerd. Besmette en verdachte bedrijven mogen hun mest **niet** rechtstreeks (afgedekt) afvoeren naar een erkende composteerder. Bedrijven zijn verplicht een administratie bij te houden van de datum waarop de stal wordt uitgemest, begin- en einddatum van de compostingsperiode, en de datum van het uitrijden van de mest op het land. In deze administratie worden de hoeveelheden mest vermeld, uitgedrukt in kubieke meters. De administratie moet twee jaar bewaard worden.
- Bezoekersverbod: het is niet toegestaan bezoekers toe te laten tot de stal. Alleen mensen die voor hun beroep in de stal moeten komen (bijvoorbeeld dierenartsen of controleurs van de NVWA) mogen de stal betreden. Het bezoekersverbod geldt ook voor verdachte bedrijven met een publieksfunctie, ook als alle dieren tijdig en volledig zijn gevaccineerd.
- Aanvoerbepalingen: tijdig en volledig gevaccineerde dieren van vrije bedrijven mogen worden aangevoerd op een verdacht bedrijf. Dieren jonger dan 3 maanden mogen ook ongevaccineerd worden aangevoerd.
- Afvoerverbod: zieke of verdachte dieren mogen op grond van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren (GWWD) niet verplaatst worden. Verdachte bedrijven mogen dieren wel afvoeren naar het slachthuis. Dieren jonger dan vier maanden mogen ook naar opfokbedrijven worden afgevoerd en dieren jonger dan vier weken mogen worden afgevoerd naar een afmestbedrijf. Als een verdacht verklaard bedrijf dieren afvoert naar een opfokbedrijf, moet er een één-op-één relatie zijn met dat opfokbedrijf. Dat betekent dat er op het opfokbedrijf uitsluitend schapen en geiten aanwezig mogen zijn die afkomstig zijn van het betreffende melkleverende bedrijf. Daarnaast mag het opfokbedrijf alleen schapen of geiten afvoeren naar datzelfde verdachtverklaarde melkgeiten- of schapenbedrijf (of naar het slachthuis).
- Hygiënemaatregelen: ongedierte op het bedrijf moet bestreden worden en er moeten voldoende bakken aanwezig zijn voor abortusmateriaal.
- Identificatie en Registratie (I&R): schapen en geiten moeten binnen zes maanden na geboorte worden geïdentificeerd en geregistreerd in het I&R systeem, of zoveel eerder als ze worden afgevoerd. Verder moet per dier worden vastgelegd zijn of het dier is gevaccineerd (binnen zeven dagen na vaccinatie, maar uiterlijk vóór 1 augustus).

Adviezen:

- Hygiëneprotocol: in het Hygiëneprotocol voor melkgeiten- en schapenhouderijen staan naast de verplichte maatregelen ook adviezen om de kans op verspreiding van de Q-koortsbacterie naar mensen te verkleinen. De adviezen hebben betrekking op de algemene hygiëne, de mestopslag, het vervoeren en uitrijden van mest en de aflammerperiode.

Melkgeiten- en melkschapenbedrijven met meer dan 50 dieren die op basis van het tankmelkonderzoek besmet zijn verklaard ('besmette bedrijven')

Verplichte maatregelen:

- Meldplicht: ook als op een bedrijf al een besmetting met Q-koorts is vastgesteld, moet het voorkomen van abortus gemeld worden aan de NVWA. Abortus kan namelijk ook veroorzaakt worden door andere ziekten zoals *Brucella melitensis* of *Chlamydia*.
- Tankmelkmonitoring: een bedrijf wordt besmet verklaard als de Q-koortsbacterie door het CVI wordt Aangetroffen in het ambtelijk (door de NVWA afgenomen) tankmelkmonster. De veehouder ontvangt een 'besmettingsbrief' van de NVWA. Het verplichte tankmelkonderzoek vindt één keer per twee weken plaats gedurende het gehele jaar.
- Vaccinatieplicht: alle professionele melkschapen- en melkgeitenhouderijen moeten jaarlijks vóór 1 augustus de dieren (mits op dat moment ouder dan 3 maanden) hebben gevaccineerd tegen Q-koorts. De vaccinatie van ieder dier wordt door de veehouder vastgelegd in het I&R systeem. Tevens moeten veehouders een vaccinatieformulier invullen en deze mede laten ondertekenen door hun dierenarts. Het formulier moet samen met de dierenartsfactuur twee jaar op het bedrijf bewaard worden. Schapen en geiten die voor het eerst gevaccineerd worden, moeten tweemaal worden gevaccineerd met een tussentijd van tenminste 3 weken. Hetzelfde geldt voor dieren die langer dan een jaar niet gevaccineerd zijn. Als de dieren gevaccineerd worden binnen een jaar na de vorige vaccinatie, volstaat één herhalingsvaccinatie. De vaccinatieplicht geldt niet voor dieren die in het eerste levensjaar worden geslacht én in die periode niet ingezet worden voor de fok. Dieren die op 1 augustus nog niet gevaccineerd kunnen worden omdat ze dan jonger zijn dan drie maanden moeten worden gevaccineerd elk geval drie weken voordat ze een ander dier dekken, gedekt worden, worden geïnsemineerd of worden afgevoerd, of anders uiterlijk vóór 1 augustus van het volgende kalenderjaar.
- Levenslang fokverbod: dieren die een levenslang fokverbod hebben, mogen niet worden gedekt (en moeten zodanig gehouden worden dat bevruchting niet mogelijk is).
- Bekendmaking besmetstatus: de NVWA plaatst bij besmette bedrijven een bord in de tuin. Dit bord blijft staan tot het moment dat de besmetstatus van het bedrijf officieel opgeheven is. Op de website van de NVWA staat een kaart met alle besmette bedrijven. De adresgegevens van besmette bedrijven staan ook op deze website.
- Bezoekersverbod: er geldt een bezoekersverbod voor de stallen waar geiten of schapen gehouden worden. Alleen mensen die voor hun beroep of bedrijf op het bedrijf langskomen, mogen in geiten- of schapenstallen van besmette bedrijven komen.
- Aanvoerverbod: tijdig en volledig gevaccineerde dieren van vrije bedrijven mogen worden aangevoerd. Dieren jonger dan 3 maanden mogen ook ongevaccineerd worden aangevoerd.
- Afvoerverbod: zieke of verdachte dieren mogen op grond van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren (GWWD) niet verplaatst worden. Besmette bedrijven mogen dieren wel afvoeren naar het slachthuis. Dieren jonger dan vier maanden mogen ook naar opfokbedrijven worden afgevoerd en dieren jonger dan vier weken mogen worden afgevoerd naar een afmestbedrijf. Als een besmet verklaard bedrijf dieren afvoert naar een opfokbedrijf, moet er een één-op-één relatie zijn met dat opfokbedrijf. Dat betekent dat er op het opfokbedrijf uitsluitend schapen en geiten aanwezig mogen zijn die afkomstig zijn van het betreffende melkleverende bedrijf. Daarnaast mag het opfokbedrijf alleen schapen of geiten afvoeren naar datzelfde besmetverkeerde melkgeitenbedrijf (of naar het slachthuis).
- Mestmaatregelen: mest die verwijderd wordt uit de stal moet gedurende 30 dagen luchtdoorlatend (b.v. d.m.v. worteldoek) afgedekt worden opgeslagen op de locatie waar de mest is geproduceerd, voordat deze mest mag worden uitgereden of afgevoerd. Besmette (en verdachte) bedrijven mogen hun mest **niet** rechtstreeks (afgedekt) afvoeren naar een erkende composteerder. Bedrijven zijn verplicht een administratie bij te houden van de datum waarop de stal wordt uitgemest, begin- en einddatum van de compostingsperiode, en de datum van het uitrijden van de mest op het land. In deze administratie worden de hoeveelheden mest vermeld, uitgedrukt in kubieke meters. De administratie moet twee jaar bewaard worden.
- Hygiënemaatregelen: ongedierte op het bedrijf moet bestreden worden en er moeten voldoende bakken aanwezig zijn voor abortusmateriaal.
- Identificatie en Registratie (I&R): schapen en geiten moeten binnen zes maanden na geboorte worden geïdentificeerd en geregistreerd in het I&R systeem, of zoveel eerder als ze worden

afgevoerd. Verder moet per dier worden vastgelegd zijn of het dier is gevaccineerd (binnen zeven dagen na vaccinatie, maar uiterlijk vóór 1 augustus).

Adviezen:

- Hygiëneprotocol: in het Hygiëneprotocol voor melkgeiten- en schapenhouderijen staan naast de verplichte maatregelen ook adviezen om de kans op verspreiding van de Q-koortsbacterie naar mensen te verkleinen. De adviezen hebben betrekking op de algemene hygiëne, de mestopslag, het vervoeren en uitrijden van mest en de aflammerperiode.

Opfokbedrijven met meer dan 50 geiten of schapen bestemd voor de melkproductie

Verplichte maatregelen:

- Meldplicht: op grond van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren (GWWD) zijn houders en dierenartsen verplicht verschijnselen van een besmettelijke dierziekte te melden bij de NVWA. Abortus is één van de kenmerken van Q-koorts op een geiten- of schapenbedrijf. Daarom moeten geiten- of schapenhouders abortus melden bij de NVWA. Na melding doet de NVWA onderzoek op het bedrijf. Onderdeel van dit onderzoek is een test op de aanwezigheid van de Q-koortsbacterie.
- Vaccinatieplicht: alle professionele melkschapen- en melkgeitenhouderijen en bedrijven waar schapen en geiten worden opgefokt t.b.v. de melkproductie moeten jaarlijks vóór 1 augustus de dieren (mits op dat moment ouder dan 3 maanden) hebben gevaccineerd tegen Q-koorts. De vaccinatie van ieder dier wordt door de veehouder vastgelegd in het I&R systeem. Tevens moeten veehouders een vaccinatieformulier invullen en deze mede laten ondertekenen door hun dierenarts. Het formulier moet samen met de dierenartsfactuur twee jaar op het bedrijf bewaard worden. Schapen en geiten die voor het eerst gevaccineerd worden, moeten tweemaal worden gevaccineerd met een tussentijd van tenminste 3 weken. Hetzelfde geldt voor dieren die langer dan een jaar niet gevaccineerd zijn. Als de dieren gevaccineerd worden binnen een jaar na de vorige vaccinatie, volstaat één herhalingsvaccinatie. De vaccinatieplicht geldt niet voor dieren die in het eerste levensjaar worden geslacht én in die periode niet ingezet worden voor de fok. Dieren die op 1 augustus nog niet gevaccineerd kunnen worden omdat ze dan jonger zijn dan drie maanden moeten worden gevaccineerd elk geval drie weken voordat ze een ander dier dekken, gedekt worden, worden geïnsemineerd of worden afgevoerd, of anders uiterlijk vóór 1 augustus van het volgende kalenderjaar.
- Aanvoer: opfokbedrijven mogen jonge dieren aanvoeren van vrije bedrijven. Deze dieren moeten minimaal drie weken voor het dekken gevaccineerd worden. Vervolgens mogen deze dieren zowel naar vrije als naar besmette bedrijven worden afgevoerd. Als opfokbedrijven dieren willen aanvoeren van besmette bedrijven moet er sprake zijn van een één-op-één relatie. Dat wil zeggen dat er op het opfokbedrijf alleen schapen of geiten aanwezig mogen zijn afkomstig van het betreffende besmette melkgeiten- of melkschapenbedrijf. Vervolgens mag het opfokbedrijf alleen schapen of geiten afvoeren naar datzelfde besmette melkgeitenbedrijf (of naar het slachthuis).
- Identificatie en Registratie (I&R): schapen en geiten moeten binnen zes maanden na geboorte worden geïdentificeerd en geregistreerd in het I&R systeem, of zoveel eerder als ze worden afgevoerd. Verder moet per dier worden vastgelegd zijn of het dier is gevaccineerd (binnen zeven dagen na vaccinatie, maar uiterlijk vóór 1 augustus).

Adviezen:

- Hygiëneprotocol: in het Hygiëneprotocol voor melkgeiten- en schapenhouderijen staan naast de verplichte maatregelen ook adviezen om de kans op verspreiding van de Q-koortsbacterie naar mensen te verkleinen. De adviezen hebben betrekking op de algemene hygiëne, de mestopslag, het vervoeren en uitrijden van mest en de aflammerperiode.

Kleinschalige melkgeiten- en melkschapenhouders met minder dan 50 dieren zonder publieksfunctie

Verplichte maatregelen:

- Meldplicht: Op grond van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren (GWWD) zijn houders en dierenartsen verplicht verschijnselen van een besmettelijke dierziekte te melden bij de NVWA. Abortus is één van de kenmerken van Q-koorts op een geiten- of schapenbedrijf. Daarom moeten geiten- of schapenhouders abortus melden bij de NVWA. Na melding doet de NVWA onderzoek op het bedrijf. Onderdeel van dit onderzoek is een test op de aanwezigheid van de Q-koortsbacterie.
- Identificatie en Registratie (I&R): schapen en geiten moeten binnen zes maanden na hun geboorte worden geïdentificeerd en geregistreerd in het I&R systeem, of zoveel eerder als ze worden afgevoerd.

Adviezen:

- Hygiëneprotocol: in het Hygiëneprotocol voor melkgeiten- en schapenhouderijen staan naast de verplichte maatregelen ook adviezen om de kans op verspreiding van de Q-koortsbacterie naar mensen te verkleinen. De adviezen hebben betrekking op de algemene hygiëne, de mestopslag, het vervoeren en uitrijden van mest en de aflammerperiode.

Bedrijven met een publieksfunctie

De definitie van een bedrijf met een publieksfunctie is 'Een locatie waar schapen en geiten worden gehouden en die is opengesteld voor publiek met het oogmerk om direct contact tussen publiek en dieren te faciliteren'. Hier vallen naast kinderboerderijen, zorgboerderijen, dierentuinen, bedrijven die lammetjesaaidagen organiseren ook bijvoorbeeld campingboeren en zorginstellingen met schapen en geiten onder.

Verplichte maatregelen:

- Meldplicht: Op grond van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren (GWWD) zijn houders en dierenartsen verplicht verschijnselen van een besmettelijke dierziekte te melden bij de NVWA. Abortus is één van de kenmerken van Q-koorts op een geiten- of schapenbedrijf. Daarom moeten geiten- of schapenhouders abortus melden bij de NVWA. Na melding doet de NVWA onderzoek op het bedrijf. Onderdeel van dit onderzoek is een test op de aanwezigheid van de Qkoortsbacterie.
- Vaccinatieplicht: alle schapen en geiten die worden gehouden op een publiekslocatie moeten jaarlijks vóór 1 augustus de dieren (mits op dat moment ouder dan 3 maanden) hebben gevaccineerd tegen Q-koorts. De vaccinatie van ieder dier wordt door de veehouder vastgelegd in het I&R systeem. Tevens moeten veehouders een vaccinatieformulier invullen en deze mede laten ondertekenen door hun dierenarts. Het formulier moet samen met de dierenartsfactuur twee jaar op het bedrijf bewaard worden. Schapen en geiten die voor het eerst gevaccineerd worden, moeten tweemaal worden gevaccineerd met een tussentijd van tenminste 3 weken. Hetzelfde geldt voor dieren die langer dan een jaar niet gevaccineerd zijn. Als de dieren gevaccineerd worden binnen een jaar na de vorige vaccinatie, volstaat één herhalingsvaccinatie. De vaccinatieplicht geldt niet voor dieren die in het eerste levensjaar worden geslacht én in die periode niet ingezet worden voor de fok. Dieren die op 1 augustus nog niet gevaccineerd kunnen worden omdat ze dan jonger zijn dan drie maanden moeten worden gevaccineerd elk geval drie weken voordat ze een ander dier dekken, gedekt worden, worden geïnsemineerd of worden afgevoerd, of anders uiterlijk vóór 1 augustus van het volgende kalenderjaar, als de locatie dan nog een publieksfunctie vervult.
- Gescheiden aflammeren: schapen en geiten moeten tijdens het lammeren binnen gehouden worden en worden afgezonderd van bezoekers. Als een kinderboerderij of ander publieksbedrijf niet de beschikking heeft over een dergelijke ruimte, is het bedrijf verplicht de drachtige geiten en schapen af te laten lammeren op een locatie zonder publieksfunctie. Deze dieren mogen na aflammeren terug naar de locatie waar ze vandaan kwamen. Deze dieren mogen na aflammeren terug naar de locatie waar ze vandaan kwamen. In dat laatste geval dient men rekening te houden met de minimale verblijfsduur op die andere locatie van 21 dagen. Dit is een eis die voortkomt uit de Regeling preventie.
- Aanvoerbepalingen: tijdig en volledig gevaccineerde dieren van vrije bedrijven mogen worden aangevoerd. Dieren jonger dan 3 maanden mogen ook ongevaccineerd worden aangevoerd.
- Identificatie en Registratie (I&R): schapen en geiten moeten binnen zes maanden na geboorte worden geïdentificeerd en geregistreerd in het I&R systeem, of zoveel eerder als ze worden afgevoerd. Verder moet per dier worden vastgelegd zijn of het dier is gevaccineerd (binnen zeven dagen na vaccinatie, maar uiterlijk vóór 1 augustus).
- Administratie: daarnaast moet de houder een administratie bijhouden van de data van dekking/inseminatie van de schapen en geiten en de geboortedata van de lammeren.

Adviezen:

- Hygiëneprotocol: In het 'Hygiëneprotocol voor geiten- en schapenbedrijven met een publieke functie' staan adviezen voor kleinschalige bedrijven zoals kinderboerderijen, zorgboerderijen, dierentuinen, en bedrijven met lammetjesaaidagen. De adviezen zijn bedoeld om de risico's van overdracht van Q-koorts van schapen en geiten naar mensen te beperken. Het hygiëneprotocol heeft betrekking op vaccinatie, aflammerperiode, aankoop en fok, mest en strooisel en algemene hygiëne.

Houders van vleeschapen en schapen in rondtrekkende kuddes en dieren in natuurgebieden

Als een publieksfunctie wordt uitgeoefend door deze houders, zie de maatregelen bij 'bedrijven met een publieksfunctie'.

Verplichte maatregelen:

- Meldplicht: op grond van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren (GWWD) zijn houders en dierenartsen verplicht verschijnselen van een besmettelijke dierziekte te melden bij de NVWA. Abortus is één van de kenmerken van Q_ koorts op een geiten_ of schapenbedrijf. Daarom moeten geiten- of schapenhouders abortus melden bij de NVWA. Na melding doet de NVWA onderzoek op het bedrijf. Onderdeel van dit onderzoek is een test op de aanwezigheid van de Q_ koortsbacterie.
- Identificatie en Registratie (I&R): schapen en geiten moeten binnen zes maanden na geboorte worden geïdentificeerd en geregistreerd in het I&R systeem, of zoveel eerder als ze worden afgevoerd.

Adviezen:

- Houders van vleeschapen hebben de mogelijkheid hun dieren te vaccineren tegen Q-koorts. Zij kunnen hiervoor een afspraak maken met hun dierenarts.
- Hygiëneprotocol: In het 'Hygiëneprotocol voor geiten- en schapenbedrijven met een publieke functie' staan adviezen voor kleinschalige bedrijven zoals kinderboerderijen, zorgboerderijen, dierentuinen, en bedrijven met lammetjesaaidagen. De adviezen zijn bedoeld om de risico's van overdracht van Q-koorts van schapen en geiten naar mensen te beperken. Het hygiëneprotocol heeft betrekking op vaccinatie, aflammerperiode, aankoop en fok, mest en strooisel en algemene hygiëne. Voor zover van toepassing op de situatie op vleeschapenbedrijven en bedrijven die schapen houden in natuurgebieden en rondtrekkende kuddes gelden deze adviezen ook voor deze bedrijven.

Hobbydierhouders

Verplichte maatregelen:

- Identificatie en Registratie (I&R): schapen en geiten moeten binnen zes maanden na geboorte worden geïdentificeerd en geregistreerd in het I&R systeem, of zoveel eerder als ze worden afgevoerd.
- Meldplicht: op grond van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren (GWWD) zijn houders en dierenartsen verplicht verschijnselen van een besmettelijke dierziekte te melden bij de NVWA. Abortus is één van de kenmerken van Q-koorts op een geiten- of schapenbedrijf (alle geiten en schapenhouders, dus ook hobbydierhouders, worden in de wet gezien als 'bedrijf'). Daarom moeten geiten- of schapenhouders abortus melden bij de NVWA. Na melding doet de NVWA onderzoek op het bedrijf. Onderdeel van dit onderzoek is een test op de aanwezigheid van de Q-koortsbacterie.
- Verder zijn er geen verplichte maatregelen voor deze categorie bedrijven, tenzij ze ook onder één van de categorieën bedrijven kunnen vallen genoemd onder 'Bedrijven met een publieksfunctie'.

Adviezen:

- Hobbydierhouders wordt geadviseerd hun dieren te vaccineren tegen Q-koorts. Hiervoor kunnen zij contact opnemen met hun dierenarts.
- Hygiëneprotocol: Hobbydierhouders wordt geadviseerd de adviezen uit het 'Hygiëneprotocol voor geiten- en schapenbedrijven met een publieke functie' op te volgen. De adviezen zijn bedoeld om de risico's van overdracht van Q-koorts van schapen en geiten naar mensen te beperken. Het hygiëneprotocol heeft betrekking op vaccinatie, aflammerperiode, aankoop en fok, mest en strooisel en algemene hygiëne.

Evenementen, tentoonstellingen en keuringen

Verplichte maatregelen:

- **Aanvoerbepalingen/bepalingen voor het bijeenbrengen: alleen tijdig (= tenminste 3 weken vóór aanvoer op evenement, tentoonstelling of keuring) en volledig gevaccineerde schapen of geiten mogen worden aangevoerd/bijeengebracht worden op evenementen, tentoonstellingen en keuringen.** Drachtige dieren mogen alleen aangevoerd worden, indien deze dieren uiterlijk drie weken voor de dek/inseminatie gevaccineerd zijn. Hou bij het vervoeren van drachtige dieren rekening met de voorschriften uit de Transportverordening. **De eigenaren van de aan te voeren dieren moeten een vaccinatieformulier invullen en deze mede laten ondertekenen door hun dierenarts.** Het formulier moet samen met de dierenartsfactuur twee jaar bewaard worden. **Schapen en geiten die voor het eerst gevaccineerd worden, moeten tweemaal worden ingeënt met een tussentijd van tenminste 3 weken. Hetzelfde geldt voor dieren die langer dan een jaar geleden gevaccineerd zijn. Als de dieren gevaccineerd worden binnen een jaar na de vorige vaccinatie, volstaat één herhalingsvaccinatie.**